

Nr 139.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 11 augusti 1914.
» » » i Andra kammaren den 11 augusti 1914.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av justitieombudsmannens framställning till riksdagen om åtgärder för större skyndsamhet i fråga om inställande för häradsrätt av personer, som häktats för brott.

(Lagutskottets utlåtande nr 12.)

TILL KONUNGEN.

Uti en till riksdagen gjord framställning har justitieombudsmannen hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Eders Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet än nu råder, i fråga om inställande för häradsrätt av personer, som häktats för brott.

I skrivelse den 13 april 1904 har riksdagen anhållit, att Eders Kungl. Maj:t ville förelägga riksdagen förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet än nu råder beträffande för brott häktade personers inställande för domstol och företagande av fortsatt rannsakning med dessa personer, där sådan rannsakning erfordras; och har riksdagen därvid dels uttalat sig för en nedsättning till fjorton dagar av den tid, inom vilken enligt nu gällande bestämmelser rannsakning med häktad person bör av häradsrätt företagas, dock med undantag för vissa orter inom landet, dels ock i övrigt såsom önskemål framfört, att viss tid måtte fastställas, inom vilken anmälan om häktning bör göras hos dom-

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 40 häft. (Nr 139.) 1

stol; att den tid efter anmälan om häktningen, inom vilken rannsakning enligt nu gällande bestämmelser skall av rådstuvurätt verkställas, måtte förkortas; samt att stadgande måtte meddelas om viss tid, inom vilken underrätt, där uppskov i målet finnes vara av nöden, bör fortsätta rannsakningen.

Över denna skrivelse hava utlåtanden avgivits av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och överståthållarämbetet, varjämte ett flertal andra myndigheter uttalat sig i ärendet, vilket emellertid fortfarande är på Eders Kungl. Maj:ts prövning beroende.

Justitieombudsmannen har uttalat, att myndigheternas omförmälta yttranden giva anledning antaga, att det av riksdagen till Eders Kungl. Maj:ts hänskjutna ärendet i själva verket är av större omfattning än av riksdagens skrivelse synes framgå, och att frågan om förundersökningens rätta ordnande är en under nuvarande förhållanden mycket svårlöst fråga. Justitieombudsmannen anser det därför vara att befara, att de av riksdagen i 1904 års skrivelse ifrågasatta lagbestämmelserna ej skola komma till stånd förrän i sammanhang med den stora rättegångsreformen.

Vid sådant förhållande har justitieombudsmannen ansett sig böra underställa riksdagens prövning, huruvida det ej kunde vara lämpligt att oförtövat och oberoende av de mera svårlösta frågorna vidtaga en mindre omfattande lagändring, som syntes kunna utan svårighet genomföras och som skulle i viss mån medföra en förbättring i det bestående. I sådant syfte kunde den ändring göras i 1810 års förordning, att rannsakning med häktad person skall av häradsrätt företagas i regel inom fjorton dagar efter det domaren erhållit underrättelse om häktningen — endast i ett fåtal domsagor kunde ett längre anstånd anses behöfligt. I sammanhang därmed kunde ock meddelas bestämmelse om den tid, inom vilken underrätt bör fortsätta rannsakning med häktad person, därest icke särskilda omständigheter påkalla längre uppskov, samt föreskrift givas, att då häktning sker, underrättelse därom skall av åklagaren insändas omedelbart till domaren.

Utan tvivel är det i rättssäkerhetens intresse av vikt, att den tid, under vilken häktad person har att avvakta inställelse inför domstol, så långt ske kan förkortas; och de föreslagna åtgärderna skulle helt visst för ett avsevärt antal tilltalade medföra en förkortning av den tid, som de nu måste tillbringa i häkte.

Om riksdagen emellertid tvekat att ansluta sig till justitieombudsmannens förslag, så är det icke därför, att riksdagen underskattat vikten och betydelsen av den förbättring, som genom antagande av samma förslag skulle vinnas, utan därför att riksdagen till övervägande upptagit frågan,

huruvida icke en ny framställning till Eders Kungl. Maj:t i det ämne, som avses i 1904 års riksdags skrivelse — om en sådan framställning skall göras — lämpligen bör äsyfta ett upptagande av det legislativa arbetet i ämnet i vidare omfattning än som i riksdagsskrivelsen avses.

Överståthållarämbetet har i sitt yttrande i anledning av 1904 års riksdags-skrivelse uttalat, att det syntes mindre lämpligt att inskränka förändringen till bestämmelse angående den tid, inom vilken anmälan om häktning skall göras hos domstol, samt förkortning av den tid, inom vilken rannsaking skall av domstol företagas och, där så erfordras, fortsättas. Enligt överståthållar-ämbetets mening måste det ock i allmänhet anses, att såväl det allmännas som den häktades bästa mest tillgodoses därigenom, att de förhållanden, som röra brottet, utredas och den bevisning, som finnes, samlas och ordnas, innan rannsakingen av domstolen företages, varigenom just möjligheten av en snabb och fullständig rannsaking i målet skulle främjas. — I Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Malmöhus län yttrande över samma riksdags-skrivelse har uttalats den mening, att frågorna, huruvida en för brott misstänkt person får före häktningen tagas i förvar för den förberedande undersökningen, huru länge han får för detta ändamål kvarhållas, varest han under tiden skall förvaras och huru därunder skall med honom be-träffande hans underhåll och i andra avseenden förfaras, äro vida mera beaktansvärda än spörsmålet om tiden, inom vilken anmälan om häkt-ningen skall göras hos domstolen. Jämväl åtskilliga andra av de hörda myndigheterna hava uttalat sig för behovet av reglering i lag av omför-mälta s. k. anhållningsrätt.

De synpunkter för frågans bedömande, som sålunda framhållits av förenämnda myndigheter, synas riksdagen vara av beskaffenhet att förtjäna synnerligt beaktande. Härtill kommer, att, enligt riksdagens uppfattning, behovet av normerande lagbestämmelser angående åtals- och polismyndig-hets befogenhet i fråga om häktning och andra i brottsefterforskningens och brottsutredningens intresse nödiga ingrepp i den allmänna medborgerliga rätten till personlig frihet och skydd för hem och egendom framträder med alltjämt ökad styrka. Å ena sidan har på detta område ömtaligheten för allt som kan få sken av ett myndigheternas av fasta lagbestämmelser obundna godtycke i hög grad stegrats; å andra sidan hava anspråken på ett handlingskraftigt och framgångsrikt ingripande till uppdragande av gärningsmännen till grövre brott och målens fullständiga utredande jäm-väl stigit. Behovet av tillräckligt vida, men å andra sidan klart utstakade gränser för de med brottsransaking betrodda myndigheternas makt och av betryggande former för deras verksamhet har blivit alltmera kännbart både hos allmänheten och dessa myndigheter själva.

Riksdagen vill vidare erinra, hurusom riksdagen i fråga om en annan vid förundersökning i brottmål förekommande grannlaga och viktig åtgärd, nämligen husrannsakan, redan den 4 mars 1910 i en på justitieombudsmannens initiativ avlåten skrivelse till Eders Kungl. Maj:t uttalat sig för en lagreglering och därvid jämväl antytt sin uppfattning att vissa andra ingrepp, nämligen kroppsrensningen och kroppsbesiktning, borde i sammanhang därmed uppmärksammas av lagstiftningen. I justitieombudsmannens vid innevarande års första riksdag avgivna ämbetsberättelse har återgivits en av nuvarande ämbetsinnehavarens företrädare till Eders Kungl. Maj:t ingiven framställning i samma ämne, varav inhämtas, att väl de flesta myndigheter, som över riksdagens nyssnämnda skrivelse avgivit infordrat yttrande till Eders Kungl. Maj:t, uttalat sig tillstyrkande, men att emellertid från flera håll framställts invändningar mot en enstaka, på de i skrivelsen omförmälda ämnen inriktad lagstiftningsåtgärd. Det synes riksdagen, att jämväl berörda av riksdagen framförda önskemål säkrast främjades genom att förorda, att förundersökning i brottmål och därvid förekommande ingrepp bleve föremål för lagstiftning i ett sammanhang och jämte häkningsinstitutet.

Mot ett upptagande av ett reformarbete i dessa vidare mått kan enligt riksdagens uppfattning icke med tillräckligt fog invändas, att det samma vore av beskaffenhet att kunna genomföras endast i sammanhang med den allmänna reformen av rättegången i brottmål. Sant är visserligen, att en fullt tillfredsställande ordning kan vinnas först i samband med omdaning av brottmålsprocessen i dess helhet och därmed i samband stående organisatoriska reformer på domstols-, åtals- och polisväsendets område. Men detta gäller, såsom ock i riksdagens förutnämnda skrivelse den 13 april 1904 erinras, redan om de där ifrågasatta begränsade reformer rörande häktningstid. Att det däremot låter sig göra att, i avvakten på en allmänare reform, till särskild behandling utbryta partiet rörande häktning och förundersökning, likasom att en provisorisk lösning av reformproblemet i denna del är av trängande behov påkallad, blev redan för trettio år tillbaka erkänt och ådagalagt, då Nya lagberedningen på nådigt uppdrag utarbetade sitt »förslag till lag om vissa bestämmelser om rättegång i brottmål». Detta förslag innefattade nämligen reglering av just ifrågavarande ämnen jämte de därifrån fristående frågorna om åtalsrätt och skadestånd i brottmål. Såsom justitieombudsmannen i sin förevarande framställning erinrat, blev ock på grundval av förslaget proposition avlåten till 1886 års riksdag. Propositionen, som av lagutskottet tillstyrkts, vann visserligen icke riksdagens bifall; men denna utgång torde ingalunda kunna anföras såsom bevis mot lämpligheten och genomförbar-

heten av en partiell reform av ifrågavarande omfattning, utan synes hava berott på särskilda omständigheter, som icke längre äga aktualitet. Det är vidare uppenbarligen av största betydelse, att man i lagberedningens utarbetade och av högsta domstolen granskade förslag äger tillgång till en utgångspunkt och ett fast tekniskt underlag för ett återupptaget lagarbete på området. Även om det må befinnas, att förslaget i viktiga stycken tarvar ändring och bearbetning för att motsvara nutida åskådningar och behov, är det omförmälda förhållandet tydligen ägnat att väsentligt underlätta arbetet, som med hänsyn härtill borde kunna utan större tidsutdräkt bringas till fullbordan och dess resultat föreläggas riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen, med åberopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904 och den 4 mars 1910 i särskilda hänseenden uttalade önskemål, anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kan komma till stånd i görligaste måtto avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning och häktning i brottmål, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i dessa ämnen.

Stockholm den 11 augusti 1914.

Med undersåtlig vördnad:
